

у процесі розв'язання пізнавальних та практичних завдань навчально-дослідницького спрямування шляхом залучення учнів до самостійних і безпосередніх спостережень під час формування граматичної чи орфографічної дії, на основі яких вони встановлюють зв'язки, пізнають закономірності. роблять висновки.

Таким чином, технологія розвивального навчання молодших школярів на уроках української мови спрямована на новий спосіб засвоєння знань в процесі пошуково-дослідницької діяльності й сприяє вихованню в школярів активності, ініціативності, допитливості, формує компетентну творчу особистість, яка здатна нетрадиційно мислити й знаходити нестандартні рішення в повсякденному житті.

Список використаних джерел

1. Біда О. А. Проблеми розвивального навчання / О. А. Біда // Початкова школа. – 1999. – № 3. – С. 13–17.
2. Буряк В. Методологічні основи розвивального навчання / В. Буряк // Рідна школа. – 2009. – № 5–6. – С. 3–7.
3. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М. : Интор, 1996. – 426 с.
4. З історії розвивального навчання. Центр психології та методики розвивального навчання. Каталог статей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://centro.at.ua/>
5. Кирилів В.О. Реалізація розвивального навчання у досвіді роботи вчителів початкової школи / В.О. Кирилів // Педагогічні науки : Зб. наук. пр. – Херсон : Херсонський держ. ун-т, 2013. – Вип. 63. – С. 123-127.

УДК 373.3.016:003(043.2)

Фенцик Оксана Миколаївна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,

Поштак Вікторія Юріївна,

магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У зв'язку з інформатизацією сучасного суспільства змінилися пріоритети загальноосвітньої школи. Одним із її провідних завдань стало виховання особистості, здатної до самоосвіти і саморозвитку, яка вміє опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення проблем. Такий підхід націлює на формування в учнів навичок самостійної роботи, оволодіння вміннями орієнтуватися в друкованих виданнях, працювати з ними (читати та осмислювати) тощо.

Так, у Концепції реформування середньої школи «Нова українська школа», Законі України «Про освіту» (2017) та Державному стандарті

початкової освіти (2018) перелічено ключові компетентності, які мають формуватися протягом навчання. Спільними вміннями для них із-поміж інших визначено, зокрема, вміння читати й розуміти прочитане [1; 2]. Одним із основних обов'язкових результатів навчання мови та літератури визначено вміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовувати її для збагачення свого досвіду.

Широке коло проблем, пов'язаних зі специфікою читання, їх багатогранність і актуальність підтверджуються великою кількістю досліджень у різних галузях науки. Так, дидактичні аспекти формування читачів висвітлюються в працях В.Горецького, Г.Граник, О.Джежелей, Л.Іванової, Г.Коваль, Я.Кодлюк, А.Копчук, В. Мартиненко, М.Наумчук, О.Нікіфорової, О.Савченко, Н.Светловської, Т.Суржук, Г.Ткачук, Н.Щербакової та інших.

Водночас узагальнений аналіз результатів навчання школярів, теоретичні та емпіричні спостереження, соціологічні дослідження, численні матеріали фахової преси останніх років дають підстави констатувати загальне падіння читацької культури в суспільстві, зниження інтересу до літератури.

Дослідження проблеми формування читацької культури є на часі, оскільки в останні десятиріччя стрімко зростає обсяг інформації, яку необхідно засвоїти для успішної подальшої життєдіяльності. А це, в свою чергу, потребує збільшення темпу читання, швидкості розуміння і прийняття рішення.

Аналіз наукових джерел, дозволив визначити складові культури читання: перша складова культури читання – це усвідомлений осмислений вибір книг для читання; друга – володіння основними розумовими операціями роботи та прийомами діалогічної взаємодії з текстом; третя – вміння оцінювати прочитане, висловлювати своє ставлення до нього [3].

Під поняттям «читацька культура» розуміємо володіння учнями початкових класів сукупністю знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень, які дають змогу їм орієнтуватися в доступному колі читання, свідомо обирати книгу з навчальними та позанавчальними цілями, сприймати та усвідомлювати літературний твір, їх аналізувати, інтерпретувати, оцінювати та висловлювати своє ставлення до нього.

Молодший шкільний вік є найбільш сприятливим для формування культури читання, тому починати цей процес необхідно з перших уроків літературного читання в початковій школі. Проте, щоб література реалізовувала свої функції, потрібно виробити у дитини вміння уважно читати твори, сприймати та осмислювати дійсність, відображену в художній формі, тобто розвивати її читацьку культуру.

Читацька культура є результатом літературного розвитку читача-школяра на різних етапах літературної освіти, а її рівень визначається рівнем літературного розвитку учня. Формування читацької культури передбачає спеціальну організацію процесу взаємодії читача з книгою, текстом, яка має бути спрямована на розвиток основних прийомів читацької діяльності.

У контексті формування читацької культури молодших школярів

необхідно приділити увагу не тільки на формування технічної навички читання, але й формування в учнів міцних навичок усвідомленого читання, елементарного літературного та естетичного розвитку, інтересу до читання, умінь і навичок орієнтуватись у книжковому світі, вибирати для читання художні твори відповідно до своїх літературних уподобань, інтересів тощо.

Формування читацької культури здобувачів початкової освіти - це складний, цілеспрямований поетапний процес, який спрямований на забезпечення ефективного освітнього середовища, створення психолого-педагогічних умов формування в учнів повноцінної навички читання, розвитку мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності як засобу пізнання світу і самопізнання; формування здатності сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати письмові тексти різних видів, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Ефективність формування читацької культури досягається шляхом дотримання низки педагогічних умов: відсутність шаблонності до уроків літературного читання; систематична робота щодо розвитку в учнів умінь, необхідних для проведення пошукової діяльності (знаходження причинно-наслідкових зв'язків у тексті, передбачування розгортання подій; виявлення прямих і непрямих оцінок автора і обґрунтування свого розуміння; виявлення емоційного тону тексту і обґрунтування свого розуміння; встановлення зв'язків між фрагментами тексту та їх тлумачення; знаходження й інтерпретація значущих художніх деталей); індивідуальне і групове виконання проблемних творчих завдань із поступовим їх ускладненням; чітка продумана система індивідуалізованих та диференційованих завдань для учнів, корекція читацьких умінь та навичок для визначених груп учнів; організація систематичної позаурочної роботи з учнями з метою їхнього залучення до читання художньої літератури, зокрема упровадження методичної системи «Щоденні 5».

Таким чином, продумана методична система роботи в аспекті формування умінь сприймати, осмислювати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати інформацію в текстах, висловлювати власне ставлення щодо неї сприяє удосконаленню читацької культури учнів.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/content/B0/derj-standart-pochatk-new.pdf>
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/
3. Чепелева Н.В. Читання як чинник інтелектуального розвитку особистості [Електронний ресурс] / Н. В. Чепелева.- Режим доступу : <http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2009/32.htm>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>